

Den svenskspråkiga grundskolan i Grankulla – en fysiskt tillgänglig skolmiljö för alla elever ?

Sabine Smeds

EXAMENSARBETE	
Arcada	
Utbildningsprogram:	Ergoterapi
Identifikationsnummer:	2523
Författare:	Sabine Smeds
Arbetets namn:	Den svenskspråkiga grundskolan i Grankulla – en fysiskt tillgänglig skolmiljö för alla elever?
Handledare (Arcada):	Annikki Arola
Uppdragsgivare:	Granhultsskolan i Grankulla
<p>Sammandrag:</p> <p>Detta examensarbete är gjort i samarbete med den svenskspråkiga grundskolan i Grankulla, Granhultsskolan. Studiens syfte är att kartlägga den fysiska miljöns tillgänglighet för elever med funktionshinder. Ett återkommande begrepp i studien är <i>delaktighet</i>, vilket även är grunden för den teoretiska referensramen. Observation har använts som metod för denna undersökning. Resultatet är sammanställt med hjälp av projektet Helsinki Kaikkilles skolguide och dess rekommendationer. Studiens frågeställningar är följande: Finns det hinder i skolgårdens fysiska miljö? Finns det hinder i skolbyggnadens fysiska miljö (inomhus)? Hur kan man åtgärda de problem som möjligtvis förekommer i den fysiska miljöns tillgänglighet, både på skolgården samt inomhus?</p> <p>Studiens resultat visar att det finns hinder i den fysiska miljöns tillgänglighet både vad gäller skolgården samt inomhus. Vissa av hindren kräver mera ansträngning (läs renovering) än andra för att göra miljön mer tillgänglig. Dock finns det även små förändringar som är lättare att förverkliga. Skolbyggandens samt skolgårdens fysiska miljö är relativt tillgängliga med tanke på elever med funktionshinder och deras möjlighet att vara delaktiga i skolaktiviteterna.</p>	
Nyckelord:	Granhult, delaktighet, funktionshinder, fysisk miljö.
Sidantal:	47 + bilagor
Språk:	Svenska
Datum för godkännande:	

DEGREE THESIS	
Arcada	
Degree Programme:	Occupational Therapy
Identification number:	2523
Author:	Sabine Smeds
Title:	Is the primary school in Grankulla accessible for all students regarding the schools physical environment?
Supervisor (Arcada):	Annikki Arola
Commissioned by:	Granhultsskolan in Grankulla
Abstract:	
<p>This thesis is a collaboration with the swedish speaking primary school in Grankulla, Granhultsskolan. The aim of this study is to describe the schools physical environment and its accessibility for pupils with physical disabilities. A recurrent theme in this study is <i>participation</i>. This is also the main point in this study's frame of reference. This in an observational study where the project Helsinki Kaikille school guide and its recommendations is the main base.</p> <p>The questions in this study are: Are there barriers in the physical environment regarding the schoolyard? Are there barriers in the physical environment regarding the school building? If there are barriers in the physical environment regarding both the schoolyard and the school building, how can these be eliminated?</p> <p>The result of this study shows that there are some barriers in the physical environment both in the schoolyard and inside the school building. Some of these barriers need more renovation than others. There are also some transformations that are not that hard to carry through. All in all the school building and the schoolyard have relatively good accessibility for the students with physical disabilities in order for them to participate in school activities.</p>	
Keywords:	Granhult, participation, disability, physical environment.
Number of pages:	47 + attachments
Language:	Swedish
Date of acceptance:	

INNEHÅLL

FÖRORD

1	INLEDNING	7
2	BAKGRUND	8
2.1	Granhultsskolan	8
2.2	Helsinki Kaikille	9
2.3	Finlands handikappolitiska program	9
2.4	Teoretisk referensram	11
2.5	Tidigare forskning	14
3	SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	17
4	METOD	18
4.1	Urval	18
4.2	Datainsamling	19
4.3	Databearbetning och analys	19
4.4	Etiska aspekter	20
5	RESULTATREDOVISNING	22
5.1	Tillgänglighetshinder kring skolgården	22
	Förslag på förbättring av skolgården	24
5.2	Tillgänglighetshinder kring trapporna och hissen	25
	Förslag på förbättring av trapporna och hissen	27
5.3	Tillgänglighetshinder kring invalidtoaletterna	28
	Förslag på förbättring av invalidtoaletterna	29
5.4	Tillgänglighetshinder kring klassrummen	30
	5.4.1 Klassrummen	30

5.4.2 Slöjd- och textilslöjdsalen	31
5.4.3 Gymnastiksalen	31
5.4.4 Datorsalen	31
5.4.5 Musikklassen	32
Förslag på förbättring av de ovannämnda klasserna	32
5.5 Tillgänglighetshinder kring matsalen	33
Förslag på förbättring av matsalen	35
5.6 Tillgänglighetshinder kring korridorer och klädhängare	36
Förslag på förbättring av korridorer och klädhängare	37
6 RESULTATDISKUSSION	40
7 METODDISKUSSION	43
8 IMPLIKATION	44
9 SLUTORD	45

Källförteckning

Bilagor:

Bilaga 1	Informationsbrev
Bilaga 2a och 2b.	Utdrag ur Helsinki Kaikille skolguiden

FÖRORD

Denna studie har gjorts i samarbete med lågstadieskolan i Grankulla, Granhultsskolan. Jag vill först av allt tacka rektor Anders Rosenqvist som inlett detta samarbete med mig. Tack för att jag har fått göra denna studie samt att samarbetet förlöpt mycket bra.

Tack till min handledare Annikki Arola som har stått ut med mycket. Tack att du inte gett upp hoppet utan du hjälpt mig igenom detta arbete. Utan dig skulle jag inte ha klarat av det här.

Tack till min familj som har uppmuntrat mig och hjälpt mig igenom denna process.

Stort tack även till min sambo som har haft tålamod med mig under denna process. Tack för allt stöd.

1 INLEDNING

Att få gå i skola hör till varje barns rättighet. Att få gå i en skola där den fysiska miljön är anpassad för alla borde vara varje barns rättighet. Oberoende ifall ett barn går eller sitter i rullstol, är blind eller ser, är döv eller hör bör dessa ha samma rätt till att delta i skolaktiviteterna som övriga elever. Skolan skall vara byggd så att man oberoende av funktionshinder har möjlighet att röra sig i skolan utan problem. Dock bör man komma ihåg att det inte är endast skolbyggnaden som bör vara tillgänglig för alla elever. Även skolgården är en viktig aspekt som bör tas i beaktande då den fysiska miljöns tillgänglighet för en skolelev kartläggs.

Denna studie kommer att vara ett samarbete med lågstadieskolan i Grankulla, Granhultsskolan. Målet med studien är att utreda ifall en elev med ett fysiskt funktionshinder kan gå i skolan med tanke på den fysiska miljöns tillgänglighet. Är skolans alla klasser samt skolgården byggda så att en elev med ett funktionshinder har samma möjligheter att vara delaktig i skolaktiviteterna som de övriga eleverna?

I samtycke med skolan har det bestämts att endast fysiska funktionshinder ligger som grund för denna studie.

2 BAKGRUND

I kapitlet bakgrund kommer skribenten först att skriva om den svenskspråkiga grundskolan i Grankulla, dvs. Granhultsskolan samt dess läroplan. Skribenten kommer även i detta kapitel att skriva om Helsinki Kaikille samt om Finlands handikappolitiska program, VAMPO. I slutet på detta kapitel tas den teoretiska referensramen samt tidigare forskning upp.

2.1 Granhultsskolan

Den svenskspråkiga lågstadieskolan i Grankulla, Granhultsskolan, grundades år 1907. I början gick det endast ett fåtal elever i skolan men under årens lopp har skolan vuxit till sig och detta läsår har skolan 372 elever indelade i årskurs 1 till 6. Eleverna kommer i huvudsak från Grankulla men det finns även elever från Esbo. (Granhultsskolan 2010)

Skolbyggnaden är en stor byggnad med tre våningar. I skolans finns det förutom vanliga klassrum även en teknisk- och textilslöjdsal, en gymnastiksal, en dator klass samt en musik- och bildkonst klass. I och med renovering för ett antal år sedan byggdes det bland annat en hiss, nya invalidtoaletter, en ny våning samt nya klassrum.

I skolan jobbar förutom klasslärare och assistenter (klass och personliga) även timlärare, speciallärare, skolhälsovårdare, skolkurator samt skolpsykolog. Förutom dessa jobbar det även en skolsekreterare, en skolvärd samt kökspersonal på Granhultsskolan. (Granhultsskolan 2010)

Till Granhultsskolans läroplan hör följande ämnen; modersmål, finska, engelska, matematik, biologi och geografi, religion, historia, musik, bildkonst, teknisk- och textilslöjd samt gymnastik. Alla dessa ämnen undervisas i Granhultsskolans utrymmen. (Granhultsskolan läroplan 2010)

2.2 Helsinki Kaikille

Helsinki Kaikille är ett projekt som startade år 2002 och som tar slut år 2011. Målet med detta projekt är att få Helsingfors stad tillgänglig för alla. Ledande insats är byggnadskontoret. I projektet deltar även äldre- och handikapporganisationer, invånare, statsförvaltningen, fastighetsbolag, näringslivet, representanter för statens ämbetsverk samt olika organisationer. (Helsinki Kaikille 2010)

Helsinki Kaikille har inom sitt projekt publicerat olika guider som hjälp för att bygga/planera tillgängliga utrymmen för alla. Det finns bland annat guider för tillgängliga hälsovårdscentraler, simhallar, daghem, ålderdomshem samt skolor. Guiderna innehåller rikligt med anvisningar, bilder samt checklistor. (Helsinki Kaikille 2010)

2.3 Finlands handikappolitiska program 2010-2015

Som bakgrund till Finlands handikappolitiska program ligger Finlands social- och hälsovårdsministeriet som satt ihop ett program för åren 2010 till 2015. Programmet är till för att förverkliga de målsättningar FN:s konvention om rättigheterna för personer med funktionshinder satt upp. Den 26 augusti 2010 överräckte styrgruppen för beredningen av det handikappolitiska programmet sitt alster till Paula Risikko, Finlands omsorgsminister. Sätens olika förvaltnings områden, Riksomfattande handikapprådet, Finlands Handikappforum, olika handikapporganisationer, Finlands kommunförbund, arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer samt Institutet för hälsa och välfärd har samarbetat inom detta program. Programmet kallas även för VAMPO. (Social- och Hälsovårdsministeriet 2010)

Här nedan följer en kort sammanfattning av detta program. Skribenten har valt att endast ta med de områden som är relevanta för denna rapport.

Alla människor är lika värda samt alla skall ha samma möjligheter att leva och delta i

samhället. Det är förbjudet att diskriminera, utnyttja samt att använda våld. Dock har inte personer med funktionshinder samma rättigheter och friheter som andra, vilket betyder att dessa på ett visst plan diskrimineras. Deras självbestämmande rätt, självständiga liv samt deras delaktighet i samhället begränsas av olika strukturella hinder samt attityder gentemot dem. Genom konkreta utvecklingsförslag vill Finlands regering ge även personer med funktionsnedsättningar möjlighet till rättvisa. Det Handikappolitiska programmets, VAMPOs, mål är att ge konkreta råd och handikappolitiska riktlinjer för åren 2010 till 2015. VAMPO är indelat i 14 olika innehållsområden som sammanlagt innehåller 122 konkreta åtgärder för att personer med funktionshinder skall bli mer rättvist behandlade. (VAMPO 2010: 6)

Ett delområde inom VAMPO är tillgängligheten i den fysiska miljön. För att en person med ett funktionshinder skall kunna leva och verka i ett samhälle är det av ytterst stor vikt att den fysiska miljön är tillgänglig. Den fysiska miljön skall betjäna alla individer. Dock blir personer med funktionshinder diskriminerade då den fysiska miljön, t.ex. offentliga byggnader, inte är anpassade efter deras behov. Personer med funktionshinder kan endast använda vissa byggnader och deras service. Det har skett en förbättring kring den fysiska miljöns tillgänglighet men ännu finns det mycket kvar att förbättra. (VAMPO 2010: 61- 62)

Att trygga skolgången för personer med handikapp hör till Finlands handikappolitiska program. Elever med handikapp skall ha möjlighet att gå i skola i sin hemkommun tillsammans med barn i egen ålder. Då barnen får gå i sin hemkommun i skolan bidrar det till trygghet i och med att bland annat skolvägen är korta. Barnen får även en möjlighet att umgås med andra barn från sin egen kommun och på detta sätt stärka sina band till de barn som lever i samma kommun. (VAMPO 2010:77-78)

Alla barn, oberoende handikapp eller inte, skall ha samma möjlighet till att vara delaktig i skolaktiviteterna. Detta skall ske med andra barn på ett rättvist sätt. Detta innebär dock att skolbyggnaden samt de miljöer som hör till skolgången är tillgängliga för alla,

även för elever med funktionshinder. Även hjälpmedel skall finnas till förfogande för de elever som behöver dem. Skolfärden skall även ordnas smidigt, även för elever med funktionshinder. (VAMPO 2010: 79-80)

2.4 Teoretisk referensram

I denna del av rapporten kommer skribenten att stöda sig på Anders Gustavssons bok *Delaktighetens språk* från år 2004, som behandlar begreppet delaktighet. För att en person med ett funktionshinder skall kunna vara delaktig i samhällets olika områden, bland annat i skolaktiviteter, krävs det att den fysiska miljön är tillgänglig för personen.

Delaktighet definieras i *Svenska Akademiens ordlista* från 1998 som ”att ta del i något”. Ordet *något* kan i detta kontext vara frågan om att ta del i en social gemenskap, en aktivitet eller uppgift, som till exempel en uppgift på jobbet eller i en skolklass. Att lösa en uppgift på jobbet eller i skolan ger en viss känsla av tillhörighet. Tillhörighet kan tänkas vara en viktig del av delaktigheten. I den *Svenska ordboken* från år 1990 definieras begreppet delaktighet som ”aktiv medverkan, medansvar”. Denna definition hänvisar till att någon har vetenskap om något eller att någon medverkar i något. I denna definition av begreppet delaktighet har ordet *medverkan* en central roll. Detta i sin tur betyder att delaktighet innebär att minst två personer har ett gemensamt samspel, en interaktion med varandra. (Gustavsson 2004:61)

Att vara delaktig har blivit ett alltmer viktigare begrepp inom handikappolitiska diskussioner. Att en funktionshindrad person har möjligheten att vara delaktig i samhällets olika områden diskuteras mer och mer hela tiden. För att ett samhälle skall kallas ett samhälle förutsätter det att samhällets individer har en gemenskap inom bland annat arbete, på fritiden samt inom familjen. Personer med funktionshinder ansågs länge vara något udda och de blev avskilda från övriga människor. Nuförtiden har ”trenden” vänt och man anser mer och mer att personer med funktionshinder är likvärda personer utan funktionshinder. Detta tankesätt syns till exempel ICF (International Classification

of Functioning, Disability and Health), som översatt till svenska är Klassifikation av funktionstillstånd, funktionshinder och hälsa. (Gustavsson 2004:11-12)

Två internationella dokument, *Förenta nationernas standardregler* samt *Världshälsoorganisationens, WHO:s, nya klassifikationssystem (ICF)*, har delaktighet för människor med funktionshinder, som en viktig aspekt. Här nedan beskrivs dess två dokument i korthet.

Enligt *FN:s standardregler* betyder delaktighet bland annat att personer med funktionsnedsättning skall vara på samma grad delaktiga och jämlika som alla andra. År 1993 antog FN:s generalförsamling regler som kom att handla om hur ett land på bästa möjliga sätt kunde röja undan hinder för personer med funktionshinder samt skapa ett tillgängligt samhälle. FN:s dokument innehåller 22 regler som är uppdelade i tre kategorier. Den först kategorin handlar om delaktighet samt förutsättningar för delaktighet. Den andra kategorin handlar om viktiga aspekter kring delaktighet och den tredje kategorin handlar om hur tillämpa reglerna i det praktiska livet. (Gustavsson 2004:63-64)

Det andra viktiga dokumentet som behandlar delaktighet är *Världshälsoorganisationens, WHO:s, nya klassifikationssystem ICF*. ICF är en förkortning av klassifikation av funktionstillstånd, funktionshinder och hälsa. ICF har som uppgift att tillge ett gemensamt språk för att förstå hälsa samt hälsorelaterade tillstånd. ICF togs i bruk i sin nuvarande form i maj år 2001. ICF är även till för att man utöver språkgränserna skall bättre förstå varandra, tala ett gemensamt språk vad gäller människans hälsotillstånd. (Gustavsson 2004:12)

ICF är som hjälp för att erbjuda förståelse för en persons funktionstillstånd, funktionshinder och hälsa inom flera områden. Viktiga punkter inom ICF är att det inte är personer som klassificeras utan kännetecknen. Utöver detta poängterar

ICF att det är funktionen som man skall fokusera på, inte personens diagnos. Förutom delaktighet har ICF som centrala begrepp miljöns nyckelroll samt aktivitet. (Gustavsson 2004:30)

Begreppet delaktighet innebär alltid en upplevelsedimension. Tre viktiga aspekter inom människans uppfattning om delaktighet är roll i sammanhanget, ålder samt personkaraktäristiska. Till forskningsprojektet CHILd intervjuades 68 barn som var mellan fyra och fem år gamla. Barnen intervjuades kring begreppet att *må bra*. Engagemang och aktivitet var begrepp som barnen tyckte var viktiga då det handlade om att må bra. Att leka, att vara med sina kompisar och att vara snäll mot andra hörde även till att må bra. Oberoende den låga åldern för undersökningens deltagare såg man redan här att barnen ansåg att delaktighet och engagemang är två viktiga aspekter då det kommer till att må bra. (Gustavsson 2004:138)

Då man talar om upplevelsen av delaktighet i skolaktiviteter kan man dela upp dem i tre olika kategorier. Den första kategorin är att uppleva, att få positiva upplevelser i och med att vara i samspel med omgivningen. Den andra kategorin är att agera. Detta innebär att man aktivt, både psykiskt och fysiskt, agerar i olika livssituationer. Den tredje kategorin är sammanhang. Sammanhang innebär att man har tillgänglighet till aktiviteter och detta i samspel med miljön. Enligt en undersökning som gjorts var det inte beroende på vilken typ av funktionshinder en elev hade hur denne upplevde delaktighet. Elever mellan 7 år och 12 år tyckte att det viktigaste var att få delta i samma aktiviteter som de andra barnen. Det är även undersökt att barn med funktionshinder som då de är små leker med andra barn får en djupare relation till sina kamrater då de är i åldern 8-10. (Gustavsson 2004:139).

En undersökning om 472 barn och ungdomar har gjorts angående deras syn på delaktigheten i skolmiljön. I undersökningen kom det fram att de elever som har en hög grad av delaktighet ser samspelet med både kamrater och lärare som positivt. De känner

även att de har tillgänglighet inom olika situationer. Att få vara delaktig i autonoma, dvs. fria aktiviteter som raster, ansågs vara en viktig del. (Gustavsson 2004:143-147)

2.5 Tidigare forskning

Att kunna vara delaktig i dagens samhälle blir allt viktigare hela tiden. Det finns en studie som genom att intervjua personer med handikapp försökt komma underfund med vad delaktighet egentligen betyder för dem. I undersökningen deltog 63 personer. En stor del av dem tyckte att det var viktigt för dem att kunna vara delaktig i olika aktiviteter, sociala sammanhang samt sociala grupper. Undersökningspersoner tyckte även att det var viktigt att de fick vara delaktiga i aktiviteter som ger dem lycka. Att kunna gör vad man vill, när man vill med vem man vill var viktigt för undersökningspersonerna. Att kunna göra detta gav dem känsla av makt och frihet. (Hammel & Magasi et al. 2008:1445 ff.)

Via delaktighet får vi olika färdigheter, vi får lära känna varandra samt vårt samhälle. Via delaktighet hittar vi meningen med vårt liv. Delaktighet är även en viktig aspekt då det kommer till att utveckla våra emotionella och psykologiska sidor. (Schenker & Coster et al. 2005:540)

Ett stort problem är att den fysiska miljöns tillgänglighet inte tagits i beaktande då det kommer till personer med olika handikapp. Ifall den fysiska miljön är mera tillgänglig för personer med handikapp bidrar detta till att de kan vara mera delaktiga i samhället. Att t.ex. kunna ta sig ut ur sitt hus borde vara en självklarhet för alla. Detta har dock visat sig vara ett problem för många som inte har hissar eller ramper som hjälp. Små justeringar i den fysiska miljön kan underlätta livet för en hel del personer. Detta i sin tur ökar delaktigheten. (Hammel & Magasi et al. 2008:14529)

För barn är skolan en mycket viktig miljö. Oberoende ifall barnet har ett handikapp eller

inte har denne samma rätt till undervisning som de andra barnen. Ett barn som har ett handikapp skall undervisas på samma grunder som de andra barnen. Största delen av barn som har ett funktionshinder går i en vanlig skola som är nära deras hem. Skolorna måste se till att barn med special behov har samma möjlighet till de skolaktiviteter barn utan funktionshinder har. Detta betyder att skolmiljön måste vara byggd så att den fysiska miljön är även tillgänglig för barn med funktionshinder. Detta betyder även att det skall finnas hjälpmedel tillgängliga för barn som behöver dessa. Skolgården skall även vara fysiskt tillgänglig för alla, även för barnen med specialbehov. (Prellowitz & Tamm 2000:165)

De flesta elever som deltog i en undersökning som gjordes angående hur elever med funktionshinder uppfattar deras skolmiljö, var nöjda med hur de kunde röra sig i sin skola. Barnen som satt i rullstol ansåg dock att de hade för lite utrymme för sina rullstolar att röra sig i klassen. Även det faktum att lärarens tavla var på en hög höjd vållade problem för de rullstolsbundna eleverna. Hälften av undersökningens deltagare sade att de tyckte att toaletten var för liten men att det fick duga. Det fanns invalidtoaletter men de var längre bort eller på en annan våning. Vid brand ansåg eleverna att det kunde bli problem ifall det inte fanns någon som kunde hjälpa dem ut. De kunde inte ta ut sig på egen hand. (Prellowitz & Tamms 2000:168 f.)

Skolgården var ett problem då det fanns mycket snö på marken. Då var det mycket svårt för rullstolsbundna elever att ta sig fram. Skolgårdens ojämna yta var även ett problem då eleverna föll lätt på den. En del av barnen med specialbehov valde att bli inne på rasten på grund av att de var rädda att stöta sig. Oron över att något annat barn skulle av misstag skuffa till dem ådrog även till att en del av barnen inte gick ut på rasterna. (Prellowitz & Tamms 2000:169)

Enligt en undersökning anser elever med funktionshinder att en av de viktigaste sakerna är att de får vara med resten av klassen. Ifall deras funktionshinder hindrar dem från att göra samma aktivitet som de andra vill de ändå vara i samma utrymmen och få känna

sig delaktiga. De flesta gånger en elev med ett funktionshinder inte kunde/fick vara med i en aktivitet var under gymnastiken. Dock fanns det även gånger då de inne fick vara med inne i klassrummet tillsammans med resten av klassens elever. Elever med funktionshinder anser att det viktigaste är att de får känna sig delaktiga med resten av klassen. De vill vara där det händer och sker, inte avskilt från de andra eleverna. (Asbjörnslett & Hemmingsson 2008: 157)

Att en person med ett handikapp har möjlighet att vara med i sociala situationer är viktigt. Att vara delaktig leder till upplevelse av lycka vilket i sin tur leder till en större känsla av behörighet i skolan. Ifall en elev inte kan vara delaktig i skolaktiviteter missar denna det sociala fördelar dessa aktiviteter erbjuder. Genom att vara delaktig i skolaktiviteter har eleven chans att få en positiv interaktion med såväl lärare som andra elever. (Simeonsson & Carlsson 2001: 50)

3 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Syftet med denna studie är att kartlägga den fysiska skolmiljöns tillgänglighet för elever med fysiska funktionshinder. Kan en elev med funktionshinder vara delaktig i samma skolaktiviteter som resten av eleverna då man tar den fysiska miljöns tillgänglighet i beaktande?

Frågeställningarna som skribenten har är:

1. Finns det hinder i skolgårdens fysiska miljö?
2. Finns det hinder i skolbyggnadens fysiska miljö (inomhus)?
3. Hur kan man åtgärda de problem som möjligtvis förekommer i den fysiska miljöns tillgänglighet, både på skolgården samt inomhus?

4 METOD

Skribenten har i sin studie använt sig av guiden för skolor, som hör till projektet Helsinki Kaikille. Guiden är skriven på finska och heter ” Esteettömyys kouluissa – opas suunnittelijoille ja henkilökunnalle”.

Guiden för en tillgänglig skola är som hjälp till för planerare samt skolpersonal. Guiden innehåller rekommendationer för hur skolans olika utrymmen bör se ut med tanke på att alla platser skall vara tillgängliga för alla. Som hjälp innehåller guiden även checklistor samt bilder. Områden som guiden tar upp är bland annat området utomhus (skolgården), matsalen, klassrummena, trapporna, ingångarna samt gymnastiksalen. En fullbordad lista på alla områden samt ett utdrag ur guiden finns som bilaga (bilaga 2a och 2b) i slutet av rapporten. (Helsinki Kaikille 2010)

4.1 Urval

Helsinki Kaikille skolguiden innehåller många utrymmen som skall undersökas. Dock har skribenten valt att endast ta med de mest relevant utrymmena för denna studie samt de utrymmena som ger en helhets bild av Granhultsskolans fysiska miljöns tillgänglighet. Skribenten har även valt att ta med de områden där denne tror att de flesta förbättringsförslag kan förverkligas.

Följande områden valde skribenten att inte ta med i sin studie: övergångsställena samt gångvägarna som leder till skolgården, ingångarna inomhus, ramperna (finns inte på skolan), rullstolshiss (finns inte på skolan), belysningen, induktionsslingorna, material och färger, skolvärdens bås samt bastun (finns inte på skolan). Skribenten undersökte inte heller skolkuratorns, skolhälsovårdarens, skolpsykologens eller speciallärares rum.

4.2 Datainsamling

Skribenten använde sig av guiden för skolor då denne undersökte Granhultsskolans fysiska miljöns tillgänglighet. För varje område som undersöktes fanns det instruktioner om hur det bör vara byggt/planerat för att det skall vara tillgängligt. I guiden tas det upp tillgänglighet för olika fysiska funktionshinder, bl.a. elever som är i rullstol, elever som är blinda eller döva samt elever som är kortvuxna. Skribenten gick igenom alla relevanta områden och använde guidens checklistor till hjälp. Bilderna var även till stor nytta för att skribenten bättre skulle förstå vissa kontexter.

Skribenten jobbar för tillfället på den ifrågavarande skolan och på det sättet hade hon möjlighet att även på kvällarna undersöka de olika områdena. Skribenten började med att undersöka områden som ligger utanför själva skolbyggnaden, dvs. skolgården. Efter detta undersöktes skolbyggnaden innanför. Skribenten tog även fotografier under undersökningens lopp för att ha dessa som stöd ifall något var oklart. Granhultsskolan gav lov att använda bilder i studien, dock fick inga personer synas på bilderna.

Skribenten undersökte bland annat bredden på dörröppningarna och gångar, höjden på trösklar samt invalidtoaletternas och klassrummenas tillgänglighet. Skribenten undersökte även matsalen, gymnastiksalen, slöjd- och textilslöjdsalen, hissen, trapporna samt skolgården.

4.3 Databearbetning och analys

Skribenten observerad, mätte samt fotograferade för att få de bästa resultaten till sin studie. Skribenten var noga med måtten och många gånger dubbelmätte denne för att säkerställa sina svar. Då skribenten hade samlat in all information om de olika utrymmena jämfördes måtten med skolguidens rekommendationer. Efter detta sammanställde skribenten resultaten i rapporten i form av text, bilder samt i en tabell (se figur 20).

4.4 Etiska aspekter

Fastän skribenten inte direkt kommer i kontakt med personer i denna studie finns det olika etiska aspekter som bör tas i beaktande.

Att resultatet av en studie återges så korrekt som möjligt är en viktig aspekt som bör tas upp. Man skall vara noga med att inte förfalska data eller resultat, något som är relativt vanligt inom de flesta vetenskapliga områdena. Det finns flera orsaker till att man frestas till att försköna resultatet, inte minst ifall det är en instans som beställt studien. Dock är detta mot de etiska reglerna och bör undvikas. (Jacobsen 2007:27)

För att läsaren inte skall misstänka att forskaren fuskat är det till fördel för forskaren att meddela att all information som använts är tillgänglig för alla. Detta möjliggör för läsarna att bestämma vilka slutsatser denne själv skulle ha gjort. (Jacobsen 2007:27)

Öppenhet är även en viktig etisk aspekt som forskaren bör följa. Ett krav på forskningen är att forskaren så noggrant som möjligt beskriver de val som gjorts i undersökningen. Valen som gjorts kan kritiseras först då de tydliggjorts. (Jacobsen 2007:27)

Skribenten har tagit dessa etiska aspekter i beaktande då denne gjort sin undersökning på Granhultsskolan. De mått skribenten fått har mätts minst två gånger för att få ett säkert resultat. För att läsaren inte skall misstänka skribenten för fusk eller ifrågasätta dennes resultat är Granhultsskolan öppen för alla. Till skolan kan den som vill gå och titta samt mäta för att kolla de resultat skribenten fått i sin undersökning.

Skribenten har även försökt vara så öppen som möjligt då det kommer till beskrivningen av undersökningsmetoden samt resultatet. På fotografierna som publiceras i studien syns inga personer. Det material som skribenten samlat in under forskningsprocessen har endast skribenten själv samt dennes handledare tillgång till. Den färdiga rapporten

kopieras upp i tre exemplar. Ett exemplar skickas till Arcada, ett till Granhultsskolan samt ett exemplar blir hos skribenten.

Den slutliga versionen publiceras även på www.theseus.fi, det interaktiva webb biblioteket för högskolestuderande.

5 RESULTATREDOVISNING

Detta kapitel börjar skribenten med att beskriva undersökning miljön, dvs. Granhultsskolan. I detta kapitel redogör skribenten även för de konkreta undersökningresultaten, både för utomhus- och inomhusmiljön. Resultatet redogörs i områden för sig. Skribenten går igenom skolans områden var för sig, detta för att läsaren lättare skall förstå kontexten. Varje område (t.ex. trapporna) har en rubrik där skribenten redogör för vilka tillgänglighetshinder som finns. Inom samma områden finns det även en rubrik där under skribenten ger förslag på åtgärder kring de tillgänglighetshinderna som påvisats.

5.1 Tillgänglighetshinder kring skolgården

Av sex lekställningar som finns på den övre delen av skolgården är tre stycken placerad på löst grus. Det är mycket svårt att på grus ta sig fram med rullstol. På den övre gården finns det en gunga som har placerats nästan mitt på skolgården utan staket eller annat som hindrar elever från att springa in i den. Balansbommen som står på den övre gården är av ljus trä vilket kan utgöra en risk för eleverna att gå in i den. Speciellt en elev med nedsatt syn kan ha mycket svårt att se den. Till lekställningen med rutschkanan är det svårt att komma för en elev i rullstol. Lekställningen ligger i en sluttning (se figur 1) och utan att någon hjälper med att skuffa rullstolen är det mycket tungt att komma till lekställningen. Det finns även en risk för en elev med nedsatt syn att gå in under lekställningen med rutschkana då det finns öppet områden under den (se figur 2).

Porten som leder till den över gården (se figur 3) har ett handtag som är alldeles för högt för barn. Porten är även mycket svårt att öppna med en hand. Detta är till problem då eleverna leder sina cyklar in genom porten och samtidigt skall öppna den. För en kortvuxen elev eller en elev i rullstol är det nära på omöjligt att komma in genom denna port.

Skolgården saknar olika höjds bänkar som lämpar sig för även yngre barn och kortvuxna elever. Vid den övre ingången finns det inga bänkar där eleverna kan vänta på sin

skjuts (ifall de använder den övre ingångens port). Den sittgrupp med bord och bänkar som finns på den övre gården är inte för tillfället tillgänglig för elever i rullstol. Sittgruppen finns i slutet på gården i ett hörn. Det finns endast en skylt där det står Granhultsskolan. Den är belägen på den övre gården.

En del av skolgården har en hård stenplattsbeläggning (se figur 4) som ökar risken för eleverna att falla då den blir mycket hal då det kommer av den lösa sanden på den.

Vissa av skolans områden ligger i sluttningar. Den sluttningen som går till den övre gårdens ingång är för brant för att en elev i rullstol skall kunna ta sig upp på egen hand (se figur 5). Till den övre gårdens ingång kommer man även via trapporna från gården.

*Figur 1. Lekställningen med rutschkanan.
Fotograf Sabine Smeds 2010.*

*Figur 2. Det öppna området under
lekställningen. Fotograf Sabine Smeds
2010.*

*Figur 3. Den höga porten som
leder till den övre gården.
Fotograf Sabine Smeds 2010.*

*Figur 4. Stenplattsbeläggningen.
Fotograf Sabine Smeds 2010.*

Figur 5. Sluttningen som leder till den övre ingången.

Fotograf Sabine Smeds 2010.

Förslag på förbättring av skolgården

Vissa av skolgårdens förbättringsförslag kräver större åtgärder (läs omplanering /renovering). Sådana större åtgärder vore att bygga en ramp från gården till den övre gårdens ingång. Det lösa gruset som vissa av lek ställningar står på borde bytas ut mot ett annat, fastare, underlag som även passar för elever i rullstol.

Dock finns det även mindre och lättare åtgärder man kan göra för att öka tryggheten samt tillgängligheten på skolgården. För tillfället finns det endast en skylt som visar att det är Granhultsskolan. På skolgården bör det även finnas skyltar som visar bland annat var invalidingången är belägen samt vilken ingång som leder till hissen. Dessa skyltar skall vara lätta att läsa samt på en passlig höjd även för barn (Helsinki Kaikille, skolguiden: 47).

Sittgruppen som för tillfället finns belägen i ett hörn av skolgården kan flyttas så att den blir tillgänglig även för elever i rullstol. Mera olika höjds bänkar som även har ryggstöd och armstöd kan skaffas. Bänkar som har ryggstöd samt armstöd lämpar sig även för elever med dålig balans eller kroppshållning som behöver extra stöd för att sitta (Helsinki Kaikille, skolguiden: 44 f.).

Balans bommen som är träfärgad kan målas med en annan färg så att den syns bättre. Elever med nedsatt syn kan ha mycket svårt att gestalta var bommen är då den inte utmärker sig från det övriga underlaget.

Den hårda stenbeläggningen som finns på skolgården bör hållas ren från sand/sten för att undvika olyckor. Porten, med det höga handtaget, bör hållas öppen så att eleverna kommer in genom den utan att behöva själva öppna den.

5.2 Tillgänglighetshinder kring trapporna och hissen

I Granhultsskolan finns det fyra trappor inomhus som är i elevernas användning. De två äldre trapporna är tillräckligt breda medan de två nyare trapporna är för smala (102cm och 105cm). Rekommenderar bredd på trapporna är minst 120cm. Ifall trappan har denna bredd ryms två elever att mötas på samma trappsteg samt en elev med en assistent eller ledhund har tillräckligt mycket plats (Helsinki Kaikille, skolguide: 64).

De två äldre trappornas handräcken är för höga, ca 110cm. Den rekommenderade höjden är 900mm ifall det finns endast ett handräcke, 900mm och 700mm ifall det finns två handräcken. (Helsinki Kaikille, skolguide:74) Den ena nya trappan som leder till tredje våningen saknar handräcke vid den ena sidan av plattformen (se figur 6). Trappan som går till den tredje våningen har två räcken, ett lägre och ett högre, på båda sidorna av trappan. Det högre handräcket är dock för högt, 1200mm. Här är rekommendationen 900mm, mätt från trappsteget. (Helsinki Kaikille, skolguide:74).

Trappan som går ner till matsalen samt de två äldre trapporna är byggda så att det blir ett fritt utrymme under dessa (se figur 7). Detta är en olycksrisk för t.ex. personer med nedsatt syn. Då man kommer under trappan finns det en risk att man inte ser var trappstegen går och stöter huvudet mot dem.

Hissen saknar skylt som visar var den är belägen. Hissens automatiska dörr hålls inte tillräckligt länge öppen utan den stängs redan efter ca 4 sekunder. Det är viktigt att hiss dörren hålls tillräckligt länge öppen så att de elever som behöver mera tid att rör sig även hinner. Den rekommenderade tiden är 25 sekunder (Helsinki Kaikille, skolguide: 86).

På den nedersta våningen stannar hissen i matsalen. Matkön går strax utanför hissen och detta kan ställa till med problem för bland annat elever i rullstol eller med nedsatt syn. Det finns inte en kontrastzon var bakom eleverna skall stå så att de inte står i vägen för dem som kommer ut ur hissen.

Knappen för att kalla på hissen skiljer sig inte tillräckligt mycket från den omkringliggande väggen. Det kan vara svårt för en elev med nedsatt syn att se var knappen är. Knapparna inne i hisskorgen skall vara i logisk ordning så att även elever med nedsatt syn skall ha lättare att använda dem (Helsinki Kaikille, skolguide:82). Hiss knapparna i Granhultsskolans hiss är inte i logisk ordning (se figur 8). Det hörs inte heller någon signal då hissen stannar vid P våningen. Det finns inga skyltar som visar var hissen är belägen.

*Figur 6. Trapporna till tredje våningen.
Fotograf Sabine Smeds 2010.*

*Figur 7. Den ”öppna” trappan ner till
matsalen. Fotograf Sabine Smeds 2010.*

Figur 8. Hissknapparna är i ologisk ordning.

Fotograf Sabine Smeds 2010.

Förslag på förbättring av trapporna och hissen

När det gäller förändringar kring trapporna finns det inte många små förändringar. De nya trapporna borde göras bredare men detta är svårt p.g.a. att det då krävs ombyggnad av dem. De äldre trappornas handräcken bör byggas om för att bättra betjäna eleverna behov. Under de gamla trapporna bör det placeras föremål/möbler som förhindrar att elever med nedsatt syn går in under dem och stöter huvudet.

Små förändringar man kan göra när det gäller hissen är att sätta upp skyltar var den ligger. Hissen ligger ganska lång ifrån den övre ingången, huvudingången. Då det inte finns skyltar som visar var hissen ligger är det svårt att hitta den. Det bör även finnas en skylt utanför på gården som visar var hissen är belägen.

För att elever med nedsatt syn skall lättare kunna åka hiss bör det finnas i ögonhöjd (ca 1400mm till 1600mm från golvet) knappar med punktskrift. Även tal som berättar till vilken våning hissen kommer är att rekommendera. Signalljud som berättar att hissen kommit till våningen där man kommer ut (P våningen) är att rekommendera. (Helsinki Kaikille, skolguide: 82 ff.) Knapparna för att kalla på hissen bör även bytas så att de urskiljer sig bättre från den bakomliggande väggen.

Där eleverna står och väntar på hissen bör det finnas en kontrastzon för att visa var de skall stå. Detta för att de inte skall krocka med dem som kommer ut från hissen. Matkän som går strax utanför hissen bör vid möjlighet flyttas så att inga farliga situationer uppstår.

5.3 Tillgänglighetshinder kring invalidtoaletterna

Granhultsskolan har fyra invalidtoaletter. På varje våning finns det en toalett. Toaletterna saknar invalidskylt och utifrån vet man inte att det är en invalidtoalett. Tre toaletter är relativt nya och den fjärde är äldre. Den äldre invalidtoalettens dörr är den enda som är lätt att öppna, även med endast en hand. De tre andra invalidtoaletternas dörrar är tunga och hålls inte öppna ifall man släpper dem. Detta kan vålla problem för rullstolsbundna elever som samtidigt som de håller upp dörren måste försöka rulla in på toaletten. Alla fyra invalidtoaletter saknar hjälpmedel för att stänga dörren. Vissa av toaletterna har även för lite plats mellan t.ex. lavoaren och toalettsitsen.

Pappershanddukarna är inte tillgänglig på någon av de fyra toaletterna för elever i rullstol. Tröskeln som leder in till toaletten på tredje våningen är nästan 3cm hög. Detta är för högt och elever i rullstol, för att inte tala om elever med rollator, kan ha svårt att ta sig över. Alla toalett utrymmena är aningen under det rekommendera måttet för att en rullstol skall kunna vända sig lätt inne på toaletten. Tvålen inte tillgänglig på någon av toaletterna. Toaletterna saknar antingen krokar för att hänga kläderna på eller så är de krokar som finns otillgängliga. Toapappret finns på vissa toaletter på för långt avstånd från toalettsitsen.

Alla toaletter saknar alarm knappar. Inga av toaletterna har kroppsspeglar, endast speglar som är menade från halva kroppen och uppåt. Lampavbrytarna är på alla toaletter vitfärgade vilket för en elev med nedsatt syn kan vara svårt att gestalta var avbrytaren finns. På några av toaletterna är papperskorgen för långt borta för att en elev i rullstol lätt skall komma åt dem. Handdukarna att torka händerna i är på en för hög höjd på toaletterna eller så är de dåligt placerade. Vissa av handdukarna är inte tillgängliga då

de är placerade på ett ställe vart t.ex. elever i rullstol inte kommer åt dem. Inga av toaletterna hade alarmsystem.

Förslag på förbättring av invalidtoaletterna

De förbättringar som är lätta att göra kring invalidtoaletterna på Granhultsskolan är bland annat att flytta tvåställningarna så att de blir tillgängliga även för elever i rullstol. Handdukarna bör flyttas så att de är på en passlig höjd (850mm till 1000mm från golvet). Denna höjd lämpar sig även för kortvuxna elever. Lampavbrytarnas färg (som för tillfället är vita) bör ändras så att de är lättare att gestalta för elever med synnedsättning. Hjälpmedel för att stänga dörren bör installeras (se figur 9). Passlig höjd är 80cm från golvet, samt att den ligger lodrätt (Helsinki Kaikille, skolguide: 60).

Alarmsystem bör installeras på alla fyra toaletter. Det skall vara möjligt att kalla på hjälp både från golvet och från toalettsitsen. Alarmet skall meddela i t.ex. lärarrummet eller skolvärdens rum. Om detta inte är möjligt skall det utanför toalettdörren finnas en lampa som meddelar att någon behöver hjälp (Helsinki Kaikille, skolguide: 129).

Dörrarna bör göras lättare att öppna med att byta ut gångjärnen. För tillfället är endast den äldre invalidtoaletten lätt att öppna även med en hand. Alla invalidtoaletter har fällbara handstöd vid sitsen. Här kan toapappret sättas för att alla elever skall räckas till den. Papperskorgarna bör flyttas så att de är tillgängliga för alla elever, även för elever i rullstol.

Krokar för att hänga upp kläder på bör installeras på vissa av toaletterna som saknar dessa. Lämplig höjd för klädkrokar är 120cm från golvet och minst 40cm från hörnet så att även en elev i rullstol har möjlighet att använda klädkrokarna. Några klädkrokar skall även placeras så att de är på normalhöjd (Helsinki Kaikille, skolguide: 128 f.).

Det bör finnas skyltar som visar var invalidtoaletterna är belägna.

Figur 9. Hjälpmedel för att lättare kunna stänga

WC dörren. (Oskarsuomi 2010)

5.4 Tillgänglighetshinder kring klassrummen

Skribenten har valt att i detta kapitel ta upp de vanliga klassrummen samt slöjd- och textilslöjdsalarna, gymnastiksalen, musikklassen och datorsalen. I slutet av detta kapitel ger skribenten förbättringsförslag för alla klassrum samt salar som tagits upp i detta kapitel.

5.4.1 Klassrummen

Det största problemet i Granhultsskolan klassutrymmen är att det finns många elever, ca 15-20 stycken, per klass i relativt små klassrum. Vissa klassrum är större än andra men de flesta har det ganska trångt med alla stolar och pulpeter (se figur 10). Att röra sig fritt mellan pulpeterna kan vara svårt för en elev i rullstol som behöver tillräckligt mycket fritt utrymme för att ta sig fram. Även att ta sig fram till tavlan kan vålla problem ifall det inte finns tillräckligt mycket plats att röra sig på.

Det finns olika slags stolar i olika klassrum. Det finns inga stolar med armstöd. Vissa av stolarna är justerbara, dock inte alla.

Figur 10. Klassrum med stolar och pulpeter nära varandra. Fotograf Sabine Smeds 2010.

5.4.2 Slöjd- och textilslöjdsalen

Slöjd- och textilslöjdsalarna är två olika klasser. Slöjdsalen bord är inte anpassade för en elev i rullstol. Vissa av verktygen i slöjdsalen är även på en för hög höjd för att en elev i rullstol eller en kortvuxen elev skall räckas till dem. Borden där eleverna syr i textilslöjdsalen är aningen för smala för en elev i rullstol. Strykbräderna är inte justerbara vilket betyder att de är för höga för kortvuxna elever. Även för elever i rullstol är dessa inte tillgängliga.

5.4.3 Gymnastiksalen

Korridorerna som eleverna använder för att komma till omklädningsrummen är aningen smala med tanke på elever i rullstol. Det är även svårt för en elev i rullstol att vända rullstolen då det finns så lite yta. Dörren som går från korridoren med omklädningsrummen till gymnastiksalen öppnas inåt och det finns inte tillräckligt mycket plats för en elev att lätt få upp dörren.

5.4.4 Datorsalen

Datorsalen har även den många datorer och stolar nära varandra (se figur 11). För en elev i rullstol kan det vara svårt att rymmas vid en dator.

Figur 11. Datorsalen med dess datorer och stolar.

Fotograf Sabine Smeds 2010.

5.4.5 Musikklassen

Musikklassens tillgänglighet för elever i rullstol är ganska dålig i och med att det inte finns mycket utrymme att röra sig på. Största problemet för en elev i rullstol är att komma fram till borden som är placerade nära varandra (se figur 12). Det är även svårt att komma till bland annat gitarrerna då det finns bland annat stolar och instrument i vägen (se figur 13).

Figur 12 och 13. Musikklassens bord och stolar samt gitarrer. Fotograf Sabine Smeds 2010.

Förslag på förbättring av de ovannämnda utrymmena

De största förändringar som kan göras angående de ovannämnda utrymmena är att sätta ut tydliga skyltar var olika klassrum finns. Justerbara stolar och bord är att rekommendera, speciellt till de vanliga klassrummen. Stolar som har både ryggstöd och armstöd är även att rekommendera. En stol som har sitthöjden på 500 till 550mm från golvet

passar för elever som har styva knän eller höfter. För kortvuxna elever samt yngre elever är rekommenderad sitthöjd 300mm från golvytan (Helsinki Kaikille, skolguide:136 f.).

Ifall det börjar en elev som sitter i rullstol bör man flytta om stolar och pulpeter så att denne har plats att ta sig fram. Det är viktigt att eleven även har möjlighet att ta sig till tavlan samt till kranen där eleverna dricker eller tvättar händer. För tillfället är kranen inne i de flesta klassrum inte tillgänglig för elever i rullstol. Handdukarna (papper och tyg) samt tvålställningen bör vara tillgängliga för elever i rullstol samt kortvuxna elever. Dessa bör vid behov flyttas till en nivå som passar alla elever.

I slöjd- samt textilslöjdsalen bör det ordnas så att elev som är i särskilt behov av specialstolar får sådana. Eleven plats bör även ordnas så att denne sitter på en så tillgänglig plats som möjligt. I textilslöjdsalen bör strykbräderna vara möjliga att justera höjden på.

5.5 Tillgänglighetshinder kring matsalen

Granhultsskolans matsal ligger på första våningen. Till matsalen kommer man förutom utifrån även in ifrån med trapporna eller med hissen. I matsalen kan eleverna tvätta händerna. Tvålen samt handduken att torka händerna är otillgängliga med tanke på höjden samt placeringen av dem för t.ex. elever i rullstol eller kortvuxna elever (se figur 14). Eleverna kan även ta papper ur en ställning för att torka händerna men denna ställning är med tanke på elever i rullstol mycket dålig placerad. Pappersställningen är i ett hörn och ligger på 127cm:s, höjd vilket är för högt.

Golvet i matsalen blir relativt halt ifall det kommer vatten på det. I och med att eleverna tar vatten från kranar kommer det ibland vatten även på golvet. Mat diskarna är inte placerade på kontrastzoner men de syns relativt bra. För tillfället finns det inte olika höjds

stolar och bord utan alla stolar är 45cm höga och bordena är 73cm höga.

Det är ca 150 elever med personal som äter samtidigt i matsalen i två olika matturer. Detta leder till att det finns många bord och stolar som är placerade nära varandra (se figur 15). En elev i rullstol ryms inte att använda sig av ”gångarna”.

Matdiskar finns det två stycken av. Till båda två kommer man lätt men de har en kant som är 30cm djup som kan vara till problem för rullstolsbundna elever (se figur 16). Kranen där eleverna tar vatten är på 95cms höjd, samt från kanten 37cm. Detta kan vålla problem för rullstolsbundna elever då de har svårt att räckas till kranen. Disken för att returnera kärlen har ett djup på 35cm. Det kan vara svårt för en elev i rullstol att räckas till stället där kärlen skall läggas i sina diskställningar.

Disken för dietmaten är för hög, 90cm. Salladsdressingen är för högt upp för att eleverna skall räckas till dem. Detta gäller även mat listorna (se figur 16) samt servetterna.

Figur 14. Tvättstället i matsalen. Fotograf Sabine Smeds 2010

Figur 15. Matsalens smala gångar. Fotograf Sabine Smeds 2010.

Figur 16. Matdiskens kant samt matlistorna.

Fotograf Sabine Smeds 2010.

Förslag på förbättring av matsalen

De förbättringar man kan göra gällande matsalen är att flytta ner salladsdressingen, serverterna och matlistorna så att dessa blir tillgängliga för alla elever. För att eleverna lättare skall kunna läsa matlistorna kan dessa skrivas med större text. I stället för att ha hela veckans maträtter listade kan man ha en dag i taget. Detta är även bra träning för eleverna att läsa.

Ställningen för pappershanddukarna bör flyttas så att den blir tillgänglig även för elever i rullstol. Detta gäller även tyg handdukarna. Dietdisken bör planeras om så att den blir mer tillgänglig för alla elever. Med tanke på bland annat elever i rullstol kan det vara skäl att vid möjlighet planera om matsalen så att det finns mera utrymme för rullstol.

För tillfället går matköerna framför hissdörren. Det bör sättas ett märke framför hiss dörren på golvet där eleverna inte får stå för att inte vara i vägen för dem som kommer ut ur hissen. Hissen är för tillfället inte i elevernas bruk förutom ifall de har special lov för det.

Trapporna som har ett fritt område under dem bör utmärkas bättre. Ifall det inte är möjligt att spärra av området under trapporna bör det finnas färgmarkeringar vid trappstegen under trappan så att elever med synnedsättning ser var trapporna kommer.

5.6 Tillgänglighetshinder kring korridorerna och klädhängarna

I och med reoveringen av Granhultsskolan byggdes det även nya korridorer. Korridorerna är tillräckligt breda, med tanke på elever i rullstol, så länge klassrummenas dörrar är stängda. Ifall dörrarna är öppna blir korridorerna endast 100cm breda och då barnen klär om i korridorerna blir det fria utrymmet mycket litet (se figur 17 och 18). Dörrarna som finns vid korridorerna på den nya sidan är även för tunga för att elever i rullstol på egen hand skulle få upp dem. Dörrarna hålls inte öppna av sig själv. Vissa av korridorernas dörrar står öppna under dagen, men det finns även sådana som är fast.

Klädhängarna som finns vid klassrummena har två olika krokhöjder (se figur 19). De övre krokarna är på 130cm höjd från golvet och de lägre krokarna är 58 cm från golvet. De övre krokarna är på en för hög höjd för elever i rullstol och för kortvuxna elever. De lägre krokarna är så lågt nere att rockar, byxor och andra kläder lätt är för långa och tar i golvet. Till de flesta av skolan klädhängare som finns utanför klassrummena är det svårt att komma med rullstol för att det är så smalt mellan de olika klädställningarna.

Det finns få bänkar i korridorerna, speciellt vid klassrummena där eleverna kan sitta. Det finns inga handräcken för tillfället i korridorerna. Skyltarna som finns i korridorerna skrivna med relativt liten text och de är högt uppe.

Figur 17. Dörrarna stängda.

Fotograf Sabine Smeds 2010.

Figur 18. Dörrarna öppna.

Fotograf Sabine Smeds 2010.

Figur 19. Klädkrokarna på två

olika höjder. Fotograf Sabine Smeds 2010.

Förslag på förbättring av korridorerna och klädhängarna

Det bör finnas mera bänkar och stolar med olika höjd. Stolar som har ryggstöd samt armstöd är att rekommendera. Stolarna och bänkarna skall vara stabila men samtidigt lätta att flytta på vid behov. Detta skall även vara möjligt att med rullstol eller andra hjälpmedel, t.ex. rollator, komma till bänkarna eller stolarna. Vissa elever kan behöva extra stöd för att gå och då kan handräcken i korridorerna vara till hjälp (Helsinki Kai-kille, skolguide:116).

Skyltar som har stor text och som är på passlig höjd för eleverna att läsa är att rekommendera. Dörrarna till klassrummen bör hållas stängda, i synnerhet då eleverna inte har lektion, för att den fria ytan i korridorerna inte blir för smal. De tunga korridordörrarnas öppningsmekanismer bör bytas ut så att elever i rullstol eller med andra gå hjälpmedel lätt skall kunna använda dörrarna.

Här nedan följer en tabell där skribenten har sammansatt de olika utrymmena, de största problemen inom dessa utrymmen samt åtgärdsförslag inom dessa utrymmen.

<u>Utrymme</u>	<u>Problem</u>	<u>Åtgärdsförslag</u>
Skolgården	<ul style="list-style-type: none"> - löst grus under lekställningarna. - gungorna saknar staket. 	<ul style="list-style-type: none"> - materialet under gungorna bör bytas ut. - runt gungorna bör det byggas staket.
Trapporna och hissen	<ul style="list-style-type: none"> - det fria utrymmet under vissa av trapporna. - hissens knappar i ologisk ordning. 	<ul style="list-style-type: none"> - det fria utrymmet bör planeras om med t.ex. möbler. - hissens knappar bör sättas i logisk ordning
Invalidtoaletterna	<ul style="list-style-type: none"> - toaletterna saknar skyltar. - tvålen, papperskorgen, klädkrokarna m.m. är otillgängliga. - finns inga hjälpmedel för att stänga dörren, alarmsystem saknas på alla toaletter. 	<ul style="list-style-type: none"> - skyltar som visar var invalidtoaletterna är. - tvålen, papperskorgen, klädkrokarna m.m. bör placeras så att dessa är tillgängliga för alla. - hjälpmedel för att stänga dörren samt alarmsystem bör installeras.
Klassrummen	<ul style="list-style-type: none"> - pulpeterna/stolarna för nära varandra. Tillgänglighet dålig p.g.a. för lite utrymme. 	<ul style="list-style-type: none"> - pulpeterna/stolarna bör placeras så att det blir mera plats att röra sig på.
Matsalen	<ul style="list-style-type: none"> - salladsdressingen, servetterna, matlistorna för högt uppe. 	<ul style="list-style-type: none"> - salladsdressingen, servetterna, matlistorna bör placeras lägre ner så att dessa blir tillgängliga för alla.
Korridorerna och klädhängarna	<ul style="list-style-type: none"> - få skyltar som visar var olika utrymmen (t.ex. hissen) finns. - gångarna korridorerna trånga ifall klassrummens dörrar är öppna. Få bänkar där eleverna kan sitta då de klär på sig. 	<ul style="list-style-type: none"> - flera skyltar som visar var olika utrymmen finns. - klassrummens dörrar bör hållas stängda. Bänkar (i passlig höjd) bör placeras korridorerna.

Figur 20.

6 RESULTATDISKUSSION

Ingen människa får diskrimineras. Dock förekommer det diskriminering gentemot personer med handikapp. I och med att det finns hinder inom den fysiska miljöns tillgänglighet för personer med handikapp leder detta till att dessa diskrimineras. Personer med handikapp har inte samma möjlighet att använda den service och tjänster som samhället har att erbjuda då den fysiska miljön inte är tillgänglig. (VAMPO 2010: 125-126)

Under de senaste åren har det kommit en hel del nya lagar och bestämmelser som stöd för personer med handikapp och deras rättigheter. Man har även jobbat mot ett mera tillgängligt samhälle. Dock finns det en hel del orättvisa när det kommer till personer med handikapp och deras möjligheter till delaktighet samt möjlighet till jämlikhet. (VAMPO 2010: 20-21)

Som exempel kan skolgården tas. Skolgården skall vara en plats för eleverna att röra på sig, stöder dem att lära sig nya saker och att utvecklas samt en säker plats att leka på. Skolgården skall även vara trivsamt samt tillgänglig för alla. Alla skolgårdar skall dock behandlas individuellt, alla skolgårdar har inte samma lekställningar eller andra aktivitets möjligheter. Till skolgårdens olika lekställningar skall man även komma med rullstol. Detta betyder att ytan kring lekställningarna bör planeras väl. Detta för att alla elever skall kunna vara delaktiga i lek aktiviteterna på rasten. (Helsinki Kaikille, skolguide: 32 och 39)

Granhultsskolans skolgård har genomgått förändringar under årens lopp. Tyvärr är de nyaste förändringarna till viss del mycket dåligt planerade med tanke på elever med funktionshinder och deras möjlighet till delaktighet inom de olika aktiviteterna på rasten. Lekställningarna, t.ex. gungan som finns mitt på skolgården, klätterväggen samt ställningen som liknar en bro är placerade på löst grus. Det är mycket svårt för en elev i rullstol att ta sig fram på detta underlag. Detta i sin tur leder till att eleven har mycket svårt

att använda lekställningarna, och på det sättet inte kan vara delaktig i leken.

För att skolgården skall vara en säker plats bör de olika aktivitetsområdena tydligt åtskiljas från varandra. Bland annat bilvägen, gångvägen, cykelvägen, gungorna, spelområdena samt andra aktivitetsområden bör vara åtskilda från varandra med kontrastzoner eller tydliga färger. Runt gungorna bör det finnas staket för att förhindra olyckor. (Helsinki Kaikille, skolguide : 33 och 42)

På Granhultsskolans gård finns det en gunga som är placerad relativt mitt på skolgården. Detta är farligt med tanke på att det inte finns något staket runtomkring gungan som hindrar eleverna från att av misstag krocka med dem som gungar. De andra gungorna är bra placerade i slutet på skolgården, dock är saknar även dessa staket. Andra lekställningar som inte är väl planerade är balansbommen samt rutschkanan. Cykelställningarna är bra placerade på sidan av lekområdet. Inga elever cyklar heller på skolgården under skoltid. Granhultsskolans gård är en stor gård med både en mindre gård samt en större gård. Eleverna får även gå upp bakom skolan till berget. I och med att skolgården är så stor har alla elever plats att leka och röra på sig.

En person som har ett funktionshinder kan känna att friheten begränsas. Här är det ofta samhället och hur detta är uppbyggt anledning till att personen känner sig berövad på sin frihet. Samhället är inte byggt, t.ex. den fysiska miljön, för att betjäna personer med funktionshinder. (Gustavsson 2004:33)

Granhultsskolans skolbyggnad har renoverats för ett antal år sedan. I och med renoveringen skedde många förändringar som gagnar skolmiljöns fysiska tillgänglighet. Det byggdes bland annat en hiss, nya trappor, nya invalidtoaletter samt flera klassrum. Dock är inte alla ”nya” utrymmen noggrant planerade för elever med funktionshinder. Bland annat är hissens knappar i ologisk ordning, de nya trapporna är för smala samt de flesta nya dörrarna både i korridorerna samt ytterdörren för tunga. Invalidtoaletterna har

även vissa saker som är dåligt förverkligade med tanke på elever med funktionshinder och deras möjligheter till tillgänglighet i dessa utrymmen.

En elev med ett funktionshinder har möjlighet att vara delaktig i de flesta skolaktiviteter som hör till Granhultsskolans läroplan. Dock bör vissa förändringar göras. I klasserna bör man placera om pulpeterna och stolarna så att en elev i rullstol kan ta sig fram. Det bör även ses till att en elev i rullstol kan ta sig fram till bland annat tavlan, lavoaren, papperskorgarna samt andra utrymmen så eleverna använder i klasserna. Olika höjds pulpetar och stolar bör skaffas för att betjäna t.ex. kortvuxna eller elever i rullstol. På invalidtoaletterna bör tvålarna, pappershanddukarna, papperskorgarna och klädhängarna vara tillgängliga för alla elever. Dessa kräver inte stora förändringar för att de skall vara mer tillgängliga. Även hjälpmedel för att stänga toalettdörrarna bör installeras. En elev i rullstol har möjlighet att klara sig självständigt på toaletten ifall dessa problem åtgärdas.

För att elever med funktionshinder skall kunna vara delaktiga även på skolgården bör vissa ändringar ske. Det lösa gruset under lekställningarna bör bytas ut mot ett fastare material så att även elever i rullstol kan använda lekställningarna. För att förbättra tryggheten på skolgården rekommenderas det att bygga staket kring gungorna.

7 METODDISKUSSION

I detta kapitel diskuterar skribenten kring den metod denna använde i sin studie. Skribenten tar upp vilka för- och nackdelar denna metod hade i frågan om denna studie. Skribenten tar även upp diskussion kring urvalet, datainsamling samt databearbetning.

Skribenten ansåg att den guide (Esteettömyys kouluissa – opas suunnittelijoille ja henkilökunnalle) vilken hon använde sig av som datainsamlingsmetod var bra. Guiden hade tydliga instruktioner om vad som skall undersökas. Bilderna samt checklistorna som guiden innehöll var till mycket nytta. Det fanns även mycket text till alla de olika delområdena och man fick en bra bild av hur undersökningen bör göras. En nackdel med denna guide är att den finns endast på finska och fastän skribenten har goda kunskaper i finska var vissa begrepp och ord svåra att förstå.

Databearbetningen förlöpte bra då guiden var bra skriven och innehöll tydliga instruktioner om vad som skulle mätas. Skribenten valde att publicera bilder samt en figur i sin studie för att tydliggöra vad som menades.

Urvalet som skribenten gjorde baserade på vilka områden inom skolan samt skolgården denne ansåg att var mest relevanta för denna studie. Områden som skribenten valde att inte ta med i sin studie var bland annat områdena som handlade om belysningen, induktionsslingorna och ingångarna. Guiden innehöll även områden, t.ex. bastu och rullstols-hiss, som inte finns på Granhultsskolan.

8 IMPLIKATION

Skribenten hoppas att Granhultssolan, som även varit samarbetspartner, kommer att ha nytta av denna studie. De kapitel som i rubriken har förbättringsförslag på olika åtgärder hoppas skribenten att skall hjälpa skolan att planera mera tillgängliga lösningar. Dock finns det andra lösningar som kan vara till nytta för tillgängligheten i Granhultsskolan. Skribenten anser dock att Granhultsskolans olika utrymmen har i och med renovering blivit mycket bättre (t.ex. hissen) samt att det med små förändringar kan ske stora framsteg för tillgängligheten. Det skall tas i beaktande att denna studie är endast förslag på vilka åtgärder som skulle öka tillgängligheten, dock är alla åtgärder säkert inte möjliga att förverkliga. Ifall det kommer en elev med ett fysiskt funktionshinder bör skolan i det skede fundera över vilka åtgärder som är möjliga att göra. Dock skall även de andra eleverna i skolan tas i beaktande.

Som fortsatt forskning föreslår skribenten att skriva om alla de inrättningar som hör till skolgången. I denna mening betyder det att bland annat bollhallens, sportplanets, simhallens, ishallens samt fotbollsplanets fysiska tillgänglighet bedöms. Alla dessa inrättningar använder Granhultsskolans elever. Dock valde skribenten att i denna studie endast undersöka skolgården samt skolbyggnaden. Ett förslag på fortsatt forskning är att undersöka den fysiska skolmiljön utgående från personalens eller de som använder skolan annat än under skoldagen (under fritiden).

9 SLUTORD

Då jag började skriva denna rapport insåg jag inte hur mycket jobb det skulle innebära. Guiden jag använde som bas för undersökningen var lång (174 sidor) och innehöll mycket sådant jag av en eller annan anledning inte tog med i denna studie. Dock tycker jag att jag fick det mest väsentliga med tanke på mitt syfte.

Under denna tid då jag har satt ihop denna rapport märker jag att jag automatiskt tittar på hur andra skolgårdar samt skolbyggnader är planerade. Detta gäller även andra offentliga byggnader. För mig själv tänker jag hur jag skulle göra det mera tillgängligt och hur det skulle kunna betjäna flere personer. Fastän det ibland känns som om jag konstant lever som ”byggplanerare”, vilket i många fall kan vara frustrerande, tror jag det är bra för mig. För vad är inte bättre än att inom sig själv tänka ut hur man skulle kunna göra denna värld mera tillgänglig för alla.

Jag hoppas att jag med i och med denna rapport väcker intresset för läsaren att själv börja fundera på hur saker fungerar i denna värld. Alla har samma rättigheter till ett värdigt liv och till att vara delaktig i samhället. Men har alla samma möjligheter till ett liv, där även den fysiska miljön är tillgänglig? Är samhället planerat utifrån icke-handikappade människors behov? Tyvärr tror jag detta är fallet. Dock vet jag att man allt mer strävar till att göra samhället mera tillgängligt för alla. Vi har kommit en god bit på vägen men har ännu lång väg att gå.

Källförteckning

Asbjörnslett, Mona & Hemmingsson, Helena. 2008, Participation at school as experienced by teenagers with physical disabilities. *Scandinavian Journal of Occupational Therapy*. Nr. 15, s. 153 – 161

Gustavsson, Anders. 2004. *Delaktighetens språk*. Lund. Författarna och Studentlitteratur, 237 sidor.

Hammel, Joy; Magasi, Susan; Heinemann, Allen; Whiteneck, Gale; Bogner, Jennifer & Rodriguez, Evelyn. 2008, What does participation mean? An insider perspective from people with disabilities. *Disability and Rehabilitation*. Vol. 30, nr. 19. s. 1445 – 1460.

Jacobsen, Dag Ingvar. 2007. *Förståelse, beskrivning och förklaring; introduktion till samhällvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete*. Studentlitteratur, 316 sidor.

Prellwitz, M & Tamm, M. 2007, How children with Restricted Mobility Perceive their School Environment. *Scandinavian Journal of Occupational Therapy*. Nr. 7, s. 165 – 173.

Schenker, R.; Coster W. & Parusch, S. 2005, Participation and activity performance of students with cerebral palsy within the school environment. *Disability and Rehabilitation*. Vol. 27, nr. 7, s. 539 – 552.

Simeonsson, Rune J.; Carlson, Dawn; Huntington, Gail S.; Strutz McMillen, Janey & Brent, J.Lytle. 2001, Students with disabilities: a national survey of participation in school activities. *Disability and Rehabilitation*. Vol. 23, nr. 2, s. 49 – 63

Elektroniska källor

Granhultsskolans hemsida.

Tillgänglig: <http://www.edu.grankulla.fi/granhult/>

Hämtad 30.8.2010

Granhultsskolans Läroplan.

Tillgänglig: <http://www.edu.grankulla.fi/granhult/>

Hämtad: 30.8.2010

Helsinki Kaikille projektets hemsida, allmänt.

Tillgänglig: <http://www.hel.fi/hki/HKR/fi/Helsinki+kaikille>

Hämtad: 15.5.2010

Helsinki Kaikille projektet, skolguiden.

I PDF – format.

Tillgänglig:

http://www.hel.fi/static/hkr/helsinkikaikille/kirjasto/Opas_esteettomyys_kouluissa.pdf

Hämtad: 30.3.2010

Oskarsuomi. Näbutik som bland annat säljer draghandtag för invalidtoaletter.

Tillgänglig: <http://www.oskarsuomi.fi/html/vetimet.php>

Hämtad: 15.10.2010

Social- och Hälsovårdsministeriet 2010.

Tillgänglig: <http://www.stm.fi/search/results/?query=vampo&x=0&y=0>

Hämtad: 25.10.2010

VAMPO. Vahva pohja osallisuudelle ja yhdenvertaisuudelle. Suomen vammaispoliittinen ohjelma 2010-2015.

Tillgänglig : www.vane.to/julk_1004Vampo-word_verkkoon.doc

Hämtad: 25.10.2010

BILAGA 1

Informationsbrev

Bästa Granhultsskolans rektor Ander Rosenqvist,

Jag heter Sabine Smeds och jag studerar ergoterapi på yrkeshögskolan Arcada i Helsingfors. Med Ert samtycke ligger Granhultsskolan som grund för min studie. Mitt examensarbets grundpelare är den fysiska skolmiljöns tillgänglighet för elever med fysiska funktionshinder. Som stöd för studiens undersökning använder jag projektet Helsinki Kaikille (Helsingfors för alla) och dess rekommendationer. Jag kommer att undersöka skolgården samt skolbyggnaden. Jag kommer även att fotografera med Ert lov samt publicera bilderna i denna studie. Viktigt för Er att veta är att inga elever, lärare eller övrig personal kommer att synas på bilderna. All den information som samlas in under undersökningens gång har endast jag och min handledare, Annikki Arola, tillgång till.

Datum

Deltagare

För ytterlig information vänligen kontakta

Sabine Smeds

Sabine.smeds@arcada.fi

+358443101123

Som skolans handledare fungerar ergoterapi lärare

Annikki Arola

Annikki.arola@arcada.fi

+358400858545

BILAGA 2a

SISÄLLYSLUETTELO

ULKOTOILOJEN TARKASTELU	11	KOULUN PIHA	32
Mitä tarkastellaan?	11	Esteettömän koulupihan suunnittelu	32
Erikois- ja perustaso	12	Eri toiminnot ja niiden erottaminen	33
Katualueiden tyyppiinustukset	13	Kulkuväylät ja liikenne	34
Hallintokunnat ja vastualueet	13	<i>Pelastustiet</i>	34
KATU- JA VIHERALUEET	15	<i>Pääkulkuväylien liikenne</i>	34
Suojatiet ja jalkakäytävät	15	<i>Kulkuväylät ja -pinnat</i>	35
<i>Suojatien reunatuki</i>	15	Valaistus	37
<i>Suojatien keskisaareke</i>	17	Leikkivälineet ja turvallisuus	38
<i>Suojatiemerkinnät</i>	18	Leikkialue	39
<i>Jalankulkijoiden liikennevalot ja liikennevalojen painonappi</i>	19	<i>Kiipeilyteline, kiipeilyseinä</i>	39
<i>Kulkuväylät ja -pinnat</i>	20	<i>Palloseinä, koripallokorit</i>	40
<i>Ohjaavat laatat ja varoitusalueet</i>	21	<i>Tasapainopuomi</i>	40
<i>Kuivatus</i>	25	<i>Polkupyöräkaruselli</i>	40
<i>Valaistus</i>	26	<i>Liukumäki</i>	41
<i>Opasteet</i>	26	<i>Keinu, jousikeinu, makuukeinu</i>	42
Pysäkkialueet	27	<i>"Formularata"</i>	44
Levähdyspaikat	28	Kalusteet ja varusteet	44
<i>Levähdyspaikkojen sijoitus</i>	28	Kasvillisuus	46
<i>Kalusteet</i>	29	Opasteet	47

5

SAAPUMINEN KOHTEESEEN	48	Käsihoiteet portaissa	68
Esteettömät autopaikat ja saattoliikenteen pysähtymispaikka	48	<i>Autopaikat kadun varrella</i>	50
SISÄÄNKÄYNTI	52	LUISKA	70
Sisäänkäynnin hahmottaminen	52	Luiskan kaltevuus ja mitoitus	71
Opasteet sisäänkäynnin yhteydessä	53	Luiskan muoto	72
Tasanne ulko-oven edessä	53	Luiskan pinta	72
TUULIKAAPIT	56	KÄSIJOHTEET PORTAISSA JA LUISSISSA	74
OVET	57	Muoto ja mitoitus	74
Oven mitoitus	57	HISSI	78
Oven avaaminen	57	Hissikorin koko ja hissin ovet	78
Ulko-ovi	58	<i>Läpikulkuhissit</i>	80
Lasiovet	58	<i>Hissin asentaminen jälkikäteen</i>	80
Sisäövet	59	Hissin paikka	81
Kynnykset	59	Käyttöpainikkeet	82
Oven vetimet, painikkeet ja lukot	59	Opasteet	84
PORTAAT	62	Hälytyslaitteet ja varusteet	84
Portaata tapaturmien aiheuttajana	62	Valaistus	85
Portaan sijainti	63	Materiaalit	85
Portaan muoto	63	EU-standardi	85
Portaiden alle joutumisen estäminen	63	PYÖRÄTUOLIHISSI	87
Portaan leveys	64	Pystyhissti	87
Porraskelmien mitoitus	64	<i>Kuormatason mitat</i>	87
Kontrastit ja valaistus	65	<i>Pystyhissin nimelliskuorma</i>	88
<i>Kontrastit ja valaistus ulkoportaissa</i>	66	<i>Pystyhissin kuilu</i>	88
		<i>Pystyhissti ulkotilassa</i>	89
		Porrashissi	89

6

49

OPASTEET	90	MATERIAALIT, VÄRIT	105
Akustiikka ja äänentoisto	90	Pintamateriaalien merkitys	
Koulun opasteet	90	esteettömyyden kannalta	105
Ääniopasteet	91	Lattiamateriaalit	105
Visuaalisen opasteen havaitseminen	91	<i>Märkätilojen lattiamateriaalit</i>	106
Opasteiden sijoituskorkeus	92	Materiaali- ja värikontrastit	
Huonetilan opaste	92	kulkuväylillä	106
Opasteen lukeminen		Kiiltävät materiaalit ja pintakiilto	107
näkövammaisten kannalta	92	Lasi- ja peilipinnat	107
Opaslaatat sekä materiaali- ja		Värit ja värikontrastit	108
värikontrastit kulkuväylällä	93	Allergiat	111
Opaste kulkuväylän yläpuolella	94	KOULUISÄNNÄN PALVELUPISTE	112
Opasteen kohokuviot	94	Palvelutiskin sijainti ja löytäminen	112
Pistekirjoitus ja kohokartat	95	Palvelutiskin mitoitus ja kalusteet	112
Kansainvälinen		Istuimet	113
pyörätuoli-symboli ISA	97	Palvelutiskin lasiseinä	113
Induktiosilmukan opaste (T-merkki)	98	Palvelutiskin lisävarusteita	114
VALAISTUS	100	Kuuluvuuden ja näkemisen	
Valaistuksen merkitys näkö- ja		helpottaminen	114
kuulovammaisille henkilöille	100	Palvelutiskin induktiosilmukka	115
Minkälainen on hyvä valaistus	101	AULATILAT JA KÄYTTÄVÄT	116
Valo ja värit	101	VAATESÄILYTYS	118
Valaisimien valinta	101	ESTEETÖN WC	121
Valaistuserot	102	Esteetön wc-tila on monikäyttöinen	121
Vastavalohäikäisy	103	Esteettömän wc-tilan ovi	122
Valon merkitys kommunikaatiolle	103	Esteettömän wc-tilan	
Kalusteiden valaistus	103	mitoitusperiaatteet	123

7

<i>Pyörätuolin käyttö</i>		<i>Musiikin opetustila</i>	139
<i>esteettömässä wc-tilassa</i>	123	<i>Käsityön opetustilat</i>	
Wc-istuin	125	<i>(tekstiilityö ja tekninen työ)</i>	140
<i>Wc-istuimen käsituet</i>	126	<i>Luonnontieteiden opetustilat</i>	141
Pesuallas	127	Erytisopetuksen tilat	141
Esteettömän wc-tilan varusteet	128	Kirjastotilat	142
<i>Hälytyslaite</i>	129	JUHLASALIT, AUDITORIOT	143
Esteettömän wc-tilan materiaalit	130	Auditorio	143
<i>Varusteiden materiaalit</i>	130	<i>Esteettömät paikat</i>	
Värit ja valaistus	130	<i>auditoriossa</i>	143
Suihkutila esteettömässä wc-tilassa	131	<i>Auditorion pöydät</i>	144
<i>Suihkun vesikalusteet</i>	131	<i>Auditorion portaat</i>	144
Lattian kaltevuudet ja lattiakaivo	131	<i>Puhujakoroke, puhujanpönttö</i>	144
Muut wc-tilat	133	<i>Näyttämötilat ja näyttämöön</i>	
<i>Wc-istuinten korkeuksia</i>	133	<i>liittyvät aputilat</i>	144
<i>Pesualtaan korkeuksia</i>	133	<i>Kirjoitustulkin paikka</i>	
OPETUSTILAT	135	<i>auditoriossa</i>	145
Opetustilan kalusteet	135	LIKUNNAN OPETUSTILAT	146
<i>Pöytä</i>	136	PUKuhuONE	148
<i>Tila pöydän ympärillä</i>	136	Pukuhuoneen sijainti ja mitoitus	148
<i>Tuoli</i>	136	Pukuhuoneen kalusteet ja varusteet	148
Opetustilan varusteet	137	PESUHUONE	150
Opetustilan valaistus	137	Pesuhuoneen mitoitus, kalusteet	
Opetustilojen ääniolosuhteet	138	ja varusteet	150
Aineopetustilat	139	Värit ja valaistus	151
<i>Kuvataiteen opetustila</i>	139		
<i>Kotitalouden opetustila</i>	139		

8

BILAGA 2b

Koulun piha

Kuva:
Kalteva kiipeilyseinä mahdollistaa kiipeilyn monelle (Kilon päiväkot).
Lähde: Helsinki kaikille -projekti, Anna Ruskovaara

keussuunnassa 670 mm, syvyysuunnassa 600 mm ja leveysuunnassa 800 mm. Sopiva pöydän ylätason korkeus on 750 mm. Pöydän ylätaso ei kuitenkaan saa nousta polvitilan vuoksi liian korkealle (yli 800 mm).

Koulun pihalla tulee olla katos, jonne oppilaat pääsevät välitunnilla suojaan auringonpaisteelta ja sateelta. Katoksen tukirakenteiden tulee erottua kontrastivärillä kulkupinnasta ja muusta ympäristöstä. Katoksen vapaan korkeuden tulee olla vähintään 2,2 metriä, mutta rakennuksen tai sen osan alikukkorokkeudeksi suositellaan vähintään 3 metriä.

Pyörätelineet tulee aina sijoittaa pois kulkuväylältä ja merkitä kontrastimateriaalivyöhykkeellä. Pyöräteline aiheuttaa erittäin pahan kompastumisvaaran näkövammaiselle henkilölle, joka ei erota matalaa telineitä kulkupinnasta.

Roska-astioita on hyvä sijoittaa penkkien läheisyyteen. Roska-astian tulee myös sijaita selkeästi pois kulkuväylältä. (Tolppaan kiinnitetyt suorakaiteen muotoiset, teräväsärmäiset roska-astiat aiheuttavat näkövammaiselle henkilölle törmäysvaaran sijaitessaan silmän korkeudella, sillä niiden sijaintia ei pysty havaitsemaan valkoisen kepin avulla.) Roska-astia tulee asentaa niin, että sen suuaukko on korkeintaan 900 mm:n korkeudella.

Palloseinä, koripallokorit

Palloseinän aukkoja voi sijoittaa eri korkeuksille, jolloin löytyy aina jokaiselle sopiva korkeus. Koripallokorit voivat olla korkeussäädettäviä tai niitäkin voi olla usealla eri korkeudella. Palloseinän ja korien edustan pintamateriaalin tulee olla kova, jotta siinä on helppo liikkua pyörätuolilla ja pelata koripalloa. Hyviä, kovia materiaaleja ovat esim. valettu turvalusta, asfaltti tai hyvin tiivistetty kivituhka.

Tasapainopuomi

Tasapainopuomit tulee sijoittaa selkeästi pois kulkualueelta. Puomissa tulee käyttää kontrastiväriä, jotta se erottuu ympäristöstä.

Polkupyöräkaruselli

Poljettava pyöräkaruselli soveltuu hyvin näkövammaisille lapsille.

Koulun piha

TARKISTUSLISTA Kalusteet ja varusteet

- Pääseekö kalusteiden luokse pyörätuolilla? (ei kynnystä levähdyspaikalle)
- Eroaako kalustevyöhyke kulkupinnasta sävyllään ja materiaaliltaan?
- Onko pihalla erikorkuisia penkkejä? (Aikuisille tarkoitetun penkin korkeus 500 mm, jos vain yksi penkki. Jos on useampia, tulee penkkejä olla myös 450 mm:n ja 550 mm:n korkeudella. Lapsille tarkoitetun penkin korkeus 300 mm, sopii myös lyhytkasvuiselle henkilölle.)
- Onko penkeissä selkänoja?
- Onko penkeissä käsinojat? (ainakin osassa penkkejä vain keskikäsinoja)
- Onko penkin istuintaso vaakasuora, ei takakeno ja etureunastaan pyörästetty?
- Onko kalusteiden edusta tasainen? (ei painumia)
- Ovatko kalusteet ehjiä ja siistejä?
- Onko penkin päässä oleva vapaa tila vähintään 900 mm? (tilaa pyörätuolille/lastenvaunuille ym.)